

TITULUS DECIMUS-TERTIUS

De los pesos y medidas para comprar y vender mercaderias y mantenimientos y herrage.

¶ *Quia supra de emptione & venditione pannorum, & aliarum rerum, qua plerumque pondere & mensura venduntur, ideo subsequitur titulus noster post precedentes.*

IN LEGEM PRIMAM.

¶ *Positur hic forma, quam pondus & mensura debent habere.*

SUMMARIUM.

- 1 *Pondus & mensura an sint de regularibus.*
- 2 *Ponderibus & mensuris insignia sunt imponenda.*
- 3 *Ponderum & mensurarum quis primus inventor.*
- 4 *Lex nostra in versu, y otro si que el paño correcta est.*

Ibi, *Ordenamos y mandamos.* An pondus & mensura sint de regularibus * tradit Avenda. c. 1. *prato, num. 11. versu.* & quia cum duobus antecedentibus, lib. 1. & in effectu concluditur, primam mensurarum & ponderum ordinationem ad principem spectare, per l. *modios C. de suscep. lib. 1. o. & l. 2. de frumen. Alexan. lib. 11.* & postquam mensurae & pondera à principe sunt instituta, ad consules locorum, ubi alii domini speciales non sunt, vel ad iudices pertinet equare mensuras & pondera ad illa à principe statuta, quando aliqua mensura huic priori similes de novo fiunt, in *Auth. de collator. §. eos. in fine, collat. 9. facit l. arbitrario. §. de eo. ff. de dolo,* & insignia iis ponderibus & mensuris regiiis vel domini loci pro consuetudine civitatis imponi decet, l. *stigmata. C. de fabricen. lib. 11. arg. l. quintus. la. 21. §. in autem aurum. ff. de auro, & argen. leg. prout inquit optime Rebuff. in l. Paulus respondit. 221. ff. de ver. sig. pag. 972. versu. sciendum est & eo tacito id voluit Matienço hic gl. 1. ubi num. inquit plurimum inventorem mensurae & ponderum fuisse Phidonem Argivum, teste Plinio lib. 7. c. 56. vel Palamedem ut maluit Cellius, sed à natura ipsa trahere videntur originem teste D. Thom. lib. 2. de roginine prim. cap. 14. omnia si quidem Deus disposuit in pondere & mensura, ut scribitur *Sapientia. c. 21.* & Isidorus docet, Moyses populo Isracl leges tradens divinas, pondera eis & mensuras constituit, faciunt quae habentur *Deuterono, capit. 25.* & quae refert Benven. de Mercat. tit. de decolor. parte 7. num. 22. & 23.*

Ibi, *Todes unos, Sanct. vero Thom. 2. 2. q. 67. art. 2. circa finem* relatus per gl. 1. l. 7. tit. 7.

part. 7. dicebat diversis mensuris & ponderibus esse metiendum ac mesurandum propter diversitatem copiae, & inopia rerum, veruntamen quia ex diversis mensuris, & ponderibus lites non modice insurgunt, ideo lex nostra in toto regno unica mensura & unico pondere utendum esse ait secundum formam & modum à lege nostra praescriptum.

Ibi, *Toro si que el paño y lienço.* In hoc corrigitur per l. 3. supra tit. *preceden.* ubi iubetur, quod panni mensurentur super tabula, secundum quod ibi disponitur.

Ibi, *Que la leyes y derechos.* Quae in lege sequente describuntur.

IN LEGEM SECUNDAM.

Hac lex est declaratoria legis precedentis & nova introductoria.

SUMMARIUM.

- 1 *Pondera & mensura falsa publice sunt frangenda.*
- 2 *Pondera & mensuras habens falsas committit falsum.*
- 3 *Modius iniquus non est modius, & falsus denarius non est denarius.*
- 4 *Actio de dolo an detur in eum, qui falsa pondera commodavit.*
- 5 *Falsi poenam an incurret ille, qui nunquam suis punitus licet ea uteretur pluries antea.*
- 6 *Falsi poena quae est hodie, & olim quae erat.*
- 7 *Poena imposta à lege quando ex aliqua causa non potest cadere in aliqua persona imponitur arbitraria.*
- 8 *Mensura idonea probatur si in ea signum solum sit appositum.*
- 9 *Poena per leges nostras imposta contra falsa pondera & mensuras habentes non habet locum nisi prius praeconium publice detur, quod omnes ea corrigant.*

Ibi, *Que le quiebreu publicamente la tal medida,* Poena nostri text. servatur in regno nostro contra habentem falsam vel diminuta pondera & mensuras, quavis aliae poenae à jure civili essent,

sent statuta, & à jure partitarum ut licet videre, ex gl. *ma. in l. arbi. §. de eo. ff. de dolo,* & Plat. in l. 1. de pond. & an. illato, lib. 10. Bald. *confi. 155. volum. 1.* & decreto divi Adriani praecceptum erat, in insulam eos relegari, qui pondera vel mensuras falsallent, ex l. *pen. ff. de fal. ut per Rebuff. in l. Paulus respondit. 221. pag. 972. ad fin. ff. de verbo significat.* & lege partitarum aliter puniebantur, ut per leges 7. & 8. *titul. 7. partira 7.* & ibi gloss. referens sententiam Divi Gregorii, in *registro, lib. 1. cap. 13.* & 42. dicentis: ante omnia te volumus sollicite attendere, ne injusta pondera in exigendis pensionibus ponantur, sed si quae talia invenieris frange, & nova constitue.

Ibi, *Sea dada pena de falso.* Nam in falsis ponderibus & mensuris falsum committitur per secundum text. in d. l. 7. tit. 7. *part. 7.* ubi gloss. inquit pondera & mensuras à natura originem ducere, & habetur etiam in c. *ut mensura, de empti. & ven. & in l. amona in fin. ff. de var. & extrar. crimi. l. penult. ff. de fal. l. in dardanarios. ff. de panis,* ubi poenae statuta erant adversus hujusmodi fraudatores, & scribit Ab. in d. c. *ut mensura,* norma enim ponderum & modiorum reliquarumque mensurarum non est excedenda. *modios. C. de suscep. prep. & arca. lib. 1. o. & legitur Deuteronomii, cap. 25.* (non habebis in saculo diversa pondera majus & minus, neque erit in domo tua modius major, & minor, pondus habebis justum, & verum, modius aequalis & verus erit tibi ut multo vivas tempore super terram, quam Dominus Deus tuus dedit tibi & abominabitur enim Deus eum, qui facit haec, & averlatur omnem injulitiam.) Idem fere habere *Levit. 119. in sup.* non est enim modius, qui iniquus est, per *us d. l. Paulus, 221. ff. de verbo significat.* & falsus denarius non est denarius, gloss. l. 2. C. de ha. & falsa sententia non est sententia, prout haec & alia similia adducit Rebuff. in d. l. Paulus, *pag. 972. in fine, cum sequentibus.* Ponderum enim & statera judicia Domini sunt, *Proverb. 16.* & scripsit Lucas de Pena in d. l. *modios. C. de suscep. lib. 1. o.* ignorantiam excusationem non praebet. *ff. loca. l. sed & addes §. 1. & subdit Deum haec vitia, sua iustitia vindicare, Mich. 6. (Albus ignis in domo impij thesauri iniquitatis, & mensura minor ira plena) & ibidem, (nuncquid justificabo stateram impiam, & sacelli pondera doloja, in quibus divites ejus repleti sunt in civitate, & habitantes in ea loquebantur mendaciam & lingua eorum fraudulencia in ore eorum.)* Et an detur actio de dolo in eum, qui fuerit falsa per pondera commodavit, differuit juris consultus in l. *arbitrio §. de eo. ff. de dolo,*

ubi copiose & docte Accursius plura dixit, ad quem in hoc quotidie recurritur. Et circa mensuras, addo text. in l. *officium. §. patrum. ff. de re mil. & in l. Imperatores. ff. de contrahen. empri.* Sed an hanc falsi poenam pro tertia vice incurrit ille, qui pro primis per duabus vicibus non fuit punitus, & Matienço gloss. 6. *numero 2.* inquit quod non, sed quod requiritur quod pro primis duabus vicibus sit punitus, ut haec poena falsi imponatur, ut dixit. l. 19. *gloss. 3. tit. 11. supra isto lib. ubi & credo me dixisse, & ita teneo.* Sed quae erit hodie haec poena falsi, & jure civili erat deportatio per & omnium bonorum publicatio, in libero homine, in servo poena mortis. l. 1. §. *fin. ff. ad l. Cor. de fas. & in §. item lex Cornelii, inst. de publi. judi. & in l. 7. titul. 7. part. 7.* pro hac falsitate in insulam deportabatur, sed cum hodie has insulas non habeamus, item nec regulariter hodie habet locum poena confiscationis omnium bonorum pro delictis, ut in *auth. bona damnatorum. C. de bonis prof. poena haec falsitatis in hac materia erit arbitraria, secundum qualitatem delicti & personarum, argu. text. in l. hoc accusare. §. omnibus. ff. de accusat. ubi habetur quod quando poena imposta à lege non potest cadere in aliqua persona ex aliqua causa imponitur per iudicem poena arbitraria per text. l. *hodie, 7. cum simi. ff. de pen. & ita notat Gandi, & cum sequens ac referens Anto. Gom. l. 83. Tauri num. 13. & Gloss. de ferrado. l. 6. tit. 7. part. 7. & Matthaeus Affliat. *decisi. Neapo. si. num. 18. & Bertachi. in repertorio, in verbo, falsarius versu. 99.* & per consequens arbitrabitur iudex hanc poenam falsitatis in nostra lege ex qualitate personarum, & delicti & rerum venditarum ponderibus iis & mensuris falsis, & haec nostri text. poena pro tertia vice imponenda ortum habuit à l. *pen. ff. ad l. Cor. de fal. & ex aliis iuribus relatis per Anton. Gom. ubi supra num. 12.* mensura tamen publica per idonea probatur, si in ea signum solum sit appositum, ut per Mascac. *tom. 2. de proba. conclus. 10048. num. 5.***

Ibi, *Pierda el officio.* Hunc & alios casus ubi tabellio perdit officium posui in l. 22. *tit. 25. libro 4. supra.*

Et notandum est quod poenae nostri tituli iis falsas mensuras & pondera habentibus imponenda non exequentur neque exequi possunt, nisi prius fuerit factum praeconium publice quod omnia pondera & mensurae per intra tantum tempus corrigantur, secundum text. in l. 4. *infra isto titulo, & text. in l. 19. tit. 5. supra li. 3.* ceterae leges nostri tituli clarae sunt & non egent commentatione.

TITULUS DECIMUS QUARTUS.

De los Recatones.

¶ *Quia superioribus titulis de emptione & venditione dictum est, & de ponderibus & mensuris, quibuscumque quotidie utuntur isti ementes & vendentes minutatim, qui dardanarii Latine, & Hispane, recatones nuncupantur, ideo post titulos precedentes subsequitur hic noster titulus.*

SUMMARIUM.

- 1 Dardanarius, vulgo recaton, quis dicatur, & à quo.
- 2 Dardanarius an veniat appellatione mercatoris.
- 3 Dardanariorum officium vile, & sordidum, & periculosum animabus, licet Reip. necessarium.

ET quis dicatur recaton, & à quo dicatur, * dicendum est, quod dicuntur dardanarii à quodam dardano functionum auctore, qui maximè dabat operam ut annonam carior feret, emendo omnem annonam quam invenisse posset, ut postea solus venderet, sicuti vellet, secundum glos. in l. annonam, ff. de extraordi. cogni. alias, crimini. Et dicuntur dardanarii sive propola, qui merces quaslibet & omnem annonam, ut rectius dicam, quam inveniunt in provincia emunt, ea ratione totum ementes, ut soli postea pretio, quo velint, eam vendere possint, secundum Ripam, in tract. de peste, 4. par. titu. de remed. præser. contra pest. num. 202. fol. 16. & Reb. in l. mercis appellatione. 207 pagina. 920. versicu. item in, & Avenda. cap. 19. prætorum. num. 35. ver. ob ubertatem lib. 1. Alber. Trocius, de vero & perfect. clerico, libro secundo, cap. 52. & 53. & Abba. consil. 6. columna fin. lib. 1. Benvenut. de mercatura. part. 1. num. 19. ubi tradit an appellatione mercatorum veniant isti dardanarii, * qui & mangones solent nuncupari, nam mangones non solum servorum venditores sunt, sed & qui ut carius vendant res ornant, secundum Rebuffum ubi supra. versic. sequitur in text. ubi & examinat quis sit mercator, & quis negotiator. Et horum dardanariorum officium sordidum, & satis exosum est, † ut concludit Lucas de Pena, in l. maximarum. C. de excusa. mune. lib. 10. & valde animabus eorum periculosum, licet Reipub. necessarium, ut per Soto lib. 6. de justitia

justitia & Jure, quæst. 2. artic. 2. conclusione 5. post Sanctum Thomam. 22. quæst. 77. artic. 4 & latius Medina. in suo Cod. de restitutione, quæst. 31. & Lucas de Pena. in rub. C. negotiatione milit. li. 12. ut & mercatores necessarii sunt, secundum Soto. ubi supra concl. 3. & Tira. de nobilit. c. 33. num. 12. l. 4. tit. 7. par. 5. & ibi gloss. mas ticas. Sed hujusmodi dardanarii, ut inquit Soto ubi supra conc. 5. in fin. dammandi non sunt, cum postquam singuli sibi necessaria emerunt, redundantia mercantur, ut in tempus indigentia servent, ut ibidem optime per Soto. qui in eadem q. 2. art. 3. differit an eis vel aliis liceat rem pluris vendere quam valeat, & Medina ubi supra q. 31. & 36. ubi cum Tho. 2. 2. q. 77. inquirunt non licere plus justo pretio vendere, & quod dicatur justum pretium ibidem Soto, & Covar. lib. 2. resol. cap. 3. num. 2. differunt. Et iis de causis in qualibet civitate, & villa adsunt municipalia statuta: & judicium præcepta ut isti dardanarii non emant nisi translata quadam diei hora.

IN LEGEM PRIMAM.

Dardanarii in curia & in ejus circuitu quinque leucarum emere non possunt res in presenti contractas & declaratas.

SUMMARIUM.

- 1 Ob publicam ubertatem potest civitas cogere rusticos in vicinalia portare.
- 2 Femina dardanaria comprehenditur in lege nostra.
- 3 Masculinum concipit femininum in penalibus.
- 4 Specialis dispositio non corrigitur per generalem contrariam.
- 5 Pena flagellorum infamat & vilissimi ea afficiuntur, ubi & an ad officia admittantur, sic flagellati.
- 6 Cuiuslibet de populo competit impugnatio electionis officiorum concilii.
- 7 Publico iudicio committitur accusatio dardanariorum & in eo ut ibi mulier etiam admittitur ad accusandum.
- 8 Publica delicta qua dicantur.
- 9 Inquirere ex officio contra certam personam iudex regulariter non potest, nisi in certis casibus.
- 10 Exemplum malum Reip. obviandum est omnino.
- 11 Dardanarii inquirendi sunt an merces venderint corruptas ut puniri possint, & num. 12. & sequentiibus ponuntur alia de quibus contra dardanarios inquiri potest.
- 12 Merces corrupta dardanariorum & apothecariorum convenerari possunt.
- 13 Vendens unum pro alio vel substans fraudulenter ut alii alliciantur puniuntur, vel quoties offenditur una res & datur alia.
- 14 Monopolia qui fecerint puniuntur.
- 15 Contra se facientes pauperes & infirmos.

Ibi. Ser mas abstracta. Ob quod potest civitas cogere rusticos habentes frumentum & vicinalia ut illa portent & vendant in civitate & non extra territorium, secundum Avenda. c. 19. pratorum. 3. in princ. lib. 1. ubi & alia refert per civitates observanda ne ubertas, & abundantia vicinalium deficiat.

Ibi. Ninguu recaton. Etiam femina dardanaria comprehenditur ex dictis per Avenda. d. c. 19. num. 29. versic. item contra li. 1. & probatur ex l. 2. & 6. infra ista ritu, & quia receptor est sententia, ut in penalibus masculinum * concipiat femininum per text. in l. si quis id quod versic. sed & utrumque ff. de jur. omni. jud. ubi Albe. Paul. & Jas. latissime, & Tira. lib. 1. de retract. §. 1. gloss. 9. num. 211. cum pluribus sequentibus. & diximus in l. 1. num. 2. cum sequentibus aliquibus, rit. 13. lib. 4. supra.

Ibi. Ni trigo litud cessat per legem sequentem permittentem triticum in curia & per quinque leucas ab ea posse emi per dardanarios hos & revendi in eadem curia in eodem tritico, & cum lex sequens sit novior ista, illa servanda est, quæ quidem non censetur correctæ meo videri per generalitatem, l. 19. rit. 1. supra isto lib. cum lex sequens sit specialis quoad dardanarios curiæ vulgo, de la corte, & lex specialiter providens non censetur correctæ per legem generalem, sed specialis limitat generalem, * ut generalis per specialem declaretur & restringatur, ex gloss. quotidiana & communiter laudata & approbata in l. 1. C. de sletuariis lib. 10. & ex regula & ejus materia, in cap. generi de regula juris in 6. quamvis Matienço, h. e. gloss. 3. in principio aliud velit, dicens legem sequentem in hoc corrigi per dictam legem 19. mihi tamen id non videtur ex dictis, ne in curia deficiat omnium rerum abundantia. Et notandum est quod licet subscriptio marginalis nostri textus dicat, fuisse factam legem nostram ab Henrico tertio, meo videri fuit error ut apparet ex legis sequentis tenore, ubi à Joanne primo dicitur fuisse conditam & clarior apparet ex originali antiquo posito in l. 11. rit. 7. libro 5. ordi. veteris.